

A könyvtár szerepe a felsőoktatási tudásközvetítés megújításában

Napjainkban a könyvtárak folyamatosan keresik a helyüket, miként felelhetnek meg az információs kor kihívásainak, miközben komoly erőfeszítéseket tesznek annak érdekében is, hogy hagyományos szerepeiket, funkcionalitásukat, értékeiket megőrizhessék. A könyvtárak szerepe a tudás közvetítésében, terjesztésében és gondozásában köztudott. Egyetem és könyvtára együtt, egymásért tehet a legtöbbet egy korszerű innovatív tudásközpont létrehozásáért. A sikerük kulcsa egymás kezében van. Ez a tanulmány, ahogy a címe is sugallja, saját intézményünkön túlmutató, általánosabb érvényű eredményeket vesz számba, és erőteljes elméleti háttérével reményeink szerint más felsőoktatási könyvtárak számára is modellértékű, követendő példa lehet.

Bevezetés

Azokat a törekvéseket és a már elért eredményeket kívánjuk bemutatni, amelyek a *Szent István Egyetem Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltárban* (SZIE KDKL) az intézményi tudásallokáció megteremtése érdekében az elmúlt években önerőből vagy pályázati források segítségével valósultak meg. A létrejött könyvtári fejlesztések azonban nem csupán szaporítják az amúgy is sokasodó modern könyvtári szolgáltatásokat, de központi könyvtárként egy hálózati struktúra felépítésén is szorgoskodnak. A KDKL mint az egyetemi könyvtár tagkönyvtárainak hálózati csomópontja egy földrajzilag differenciált és a tudományterületek szempontjából is rendkívül sokszínű könyvtári közösség szakmai központja kíván lenni. Valamennyi fejlesztési forrás e törekvés mentén kerül felhasználásra, biztosítva azt, hogy az egyetem valamennyi kara, képzési központja és tudományterülete *haszonélvezője* legyen az itt elért eredményeknek. A tervek sikeres megvalósítását a mielőbbi megosztás követi, melynek célja: a szolgáltatások kiegyenlítése lokalitástól és erőforrástól függetlenül.

Az információs társadalom alapintézményei

Ahogy Európa gazdasági–kereskedelmi és kommunikációs kapuja Amsterdam¹, és ahogy az egykori Új Amsterdam New York lett², úgy válnak vélhetően az oktatási intézmények is a tudástársadalom központjaivá. A két kontinenst igen hamar

kereskedelmi útvonalak kötötték össze, az információs kor pedig a legkorszerűbb adatátviteli hálózattal lényegében szerves részévé tette az addig laza kapcsolatú kolóniákat. Hasonlóan egyedi és térben kevésbé kötött szerkezetben fejlődtek sokáig az egyetemek is, és napjainkban nemcsak a kutatói hálózatok, de a könyvtári hálózatok is egyre természetesebb részesei életünknek. Az egyre több integrált keresőben egyedi, lokálisan őrzött tudástárak sokasága jelenik meg, melyek között az egységet a hálózati protokoll teremti meg. Az összekapcsolás nem jogi, szervezeti kérdés, hanem tartalmi, melyet az „egészhez” való tartozás igénye és egyben kényszere is motivál.

Míg azonban az oktatási rendszer belső architektúrája változhat, a vertikális és horizontális térbeli hálózata hosszú ideig, akár évszázadokig létező, élő kapcsolatokon (konnekciókon) alapul. Történelmi akadályokat lehet rövidebb-hosszabb ideig elébe gördíteni, de idővel ezek a csomópontok újraélednek és valódi magjuk, a tudást hordozó, őrző, és a közösség számára elosztó egységei körül újraszerveződnek. Ezek a magok, a csomópontok a könyvtárak, a társadalmak homeosztázisát biztosító tudás felkent szolgálói és hordozói.³ Az utóbbi évtizedekben elsősorban a kutatás-fejlesztés támogatására, gyakorlatban történő minél hatékonyabb hasznosítására innovációs központok épültek ki az egyetem kebelén belül vagy kívül, a könyvtáraktól javarészt függetlenül. Az innovációs központok gazdasági szerepe, vonzáskörzetükön átnyúló hatása ugyan vitathatatlan, a tudásallokációban betöltött szerepük azonban térben és időben sokkal koncentráltabb, mint a

tudásközpontnak is nevezett könyvtáraké.⁴ [1] Ezek a csomópontok zsugorítják össze a világot. [2] Az egyetem és könyvtár relációban ennek a kapcsolatnak hasonlóan kellene működnie, mint az történik a gazdasági szereplők által inspirált innovációs központok és az egyetemek között.

Az információs korban zajló folyamatokat nehéz globális méretekben átfogni, ám könnyen megragadhatók az alapegységnél. Ez az alapegység a könyvtár – sokak szerint az információs társadalom alapintézménye –, amely nem az új technológia dinamikájából született, inkább éppen annak hatására dinamizálódik, változik, megőrizve régi funkcióit, miközben a változás minden lehetséges jegyét magán hordozza. [3] Intézményük és intézményrendszerük/-hálózatuk, történelmileg a tudásanyag koncentrációjában vállalt szerepük révén mindig is csomópont, hálózati központ volt. A könyvtárak hagyományos feladatai (a gyűjtés – feldolgozás/leírás – rendszerezés – megőrzés – közzététel) voltaképp a mai napig, az alexandriai könyvtár óta változatlanok. Ami a változást leginkább áttekinthetővé és kutathatóvá teszi, az nem más, mint az információkezelési technikák (technológia és metódus) rendkívül gyors megjelenése és elterjedése a könyvtárakban. [4]

Innovációs miliő – elméleti alapok

Akár közhelynek is tűnhet a kijelentés, hogy a könyvtárak mindig is vezető szerepet töltek be a tudás-allokáció terén. [5] A könyvtárosok jól tudják, hogy az oktatási intézmények háttérében végzett munkájuk elengedhetetlen része egy intézmény sikerének. A siker érdekében az intézménynek is sziklaszilárdan és szakadatlanul a könyvtára mögött kell állnia. Ahhoz azonban, hogy az intézmény vezetői ne csak ódon falakra, poros polcokra és könyvek halmazára gondoljanak, amikor a könyvtárukról szó esik, maguknak a könyvtárosoknak kell a legtöbbet tenni. Az első szint tehát a modern kori tudásközpontokhoz vezető úton: „rakj rendet a polcodon!”

Egy innovatív jelzővel ellátott tudásközpont nem a nevéért, hanem attól, hogy maga is azzá válik, azonosul a szerepkörével. A könyvtárak gyakran csak a tudás felhalmozóinak szerepében, míg az intézmények a tudás egyedüli közvetítőiként aposztrofálták magukat. Egy modern kori könyvtárnak is szembesülnie kell ezekkel a régi struktúrákkal, amelyek ezt az előítéletet hordozzák, miközben folyamatait már egy recens techno-

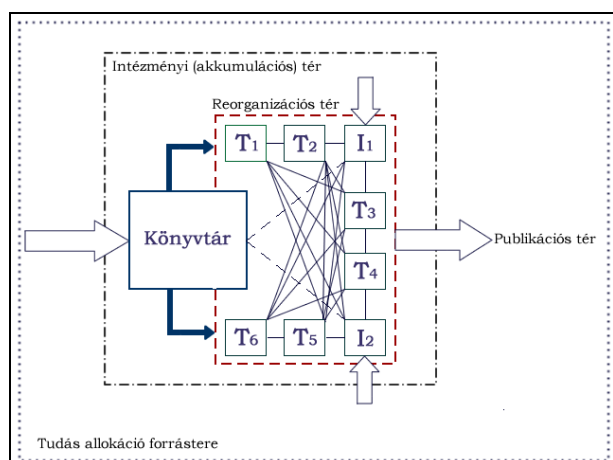
lógiai környezetbe ágyazva kell megvalósítania. Éppen ezért a klasszikus folyamatok rendbetétele mellett minél gyorsabban asszimilálnia kell az aktuális, az adott kor szintjén már innovatívnak számító technológiát. A könyvtárak ebben mindig élen is jártak, hiszen a számítástechnika által az adatfeldolgozás terén nyújtott lehetőségeket az elsők között ismerték fel. A „rakj rendet a polcodon” nemcsak az állomány rendbetételét jelenti, hanem azt a folyamatot is, amely során a könyvtár saját szervezetét, belső munkafolyamatait, horizontális és vertikális kommunikációját, információkezelési technikáit, a szükséges technológiai hátteret, a stabilitást biztosító pénzügyi keretet, szervezetén belüli, intézményi és külső kapcsolatait aktualizálja, rendezi és ápolja.

Innovációs környezet vagy miliő akkor jöhet létre, ha az alpinfrastruktúrák jól működnek. A jól és hatékonyan működő intézményi infrastruktúra kiemelt része a könyvtár, amelyre egy intézménynek áldoznia kell. Mint fenntartó az anyagi befektetésen túl maximális erőfeszítést kell tennie a könyvtár által igényelt és jelzett korszerű feltételek megteremtésében. Mert ami jó a könyvtárnak, jó az intézménynek, az oktatóknak, a könyvtárhasználóknak és végeredményben a társadalom egészének. Ez a közfeladat nem technokrata innováció által vezérelt folyamat, mégis profitálhat belőle a piaci szféra is. Ennek a gazdasági-pénzügyi modelljét érdemes lenne kidolgozni és mielőbb bevezetni.

A technológia azonban önmagában nem jelentene változást, ha csupán a régi metódusokat támogatná. Szerencsére a változással együtt új folyamatok is keletkeznek, elkerülve a konzerválás ördögi körét. Ennek következtében, az információ korában a könyvtárak tudásgyűjtő és -szervező munkája nemcsak felgyorsult, de izgalmas részletekkel bővült, melyeket ma leggyakrabban a könyvtári elektronikus szolgáltatásokban fedezhetünk fel, előre vetítve a hálózati kapcsolatokon nyugvó, *konnekcionista* miliőt.

Innovációs miliő ugyanis nem létezik önmagában. Térben és időben allokálnia kell a szükséges tudást, anyagi javakat és erőforrásokat, ellenkező esetben nem éri el azt a kritikus tömeget, amely kapcsolatot biztosít más innovációs központtal, s végül megreked egy olyan fejlettségi szinten, amely újabb eredményt már nem produkál. Szükség van tehát az egyes központokat összekapcsoló, az információáramlást biztosító technológiára, a technológiai eszközök végén pedig olyan „humán

interfészre”, amely a beáramló információt a lehető leghatékonyabban képes kezelni és továbbítani. A klasszikus elosztás és közvetítés modelljét az 1. ábra igyekszik szemléltetni.

1. ábra Klasszikus tudáselosztás és –közvetítés modellje intézményi szinten (T1...n: főként oktatással foglalkozó szervezeti egységek; I1...n: jellemzően kutatással foglalkozó egységek)

Ha megpróbáljuk modellezni, miként helyezkedett el egy könyvtár saját intézményén belül, akkor elsőként érdemes tisztázni a modellezés legfőbb rétegeit, elemeit. Az egyik legfontosabb egysége ennek a modellnek maga a tudásallokáció forrástere, ahonnan az információ érkezik. Érdemes azonnal észrevenni, hogy ez egyben azonosítható a publikációs térrel is, ahová az újrászervezett információt (ez esetben tudásterméket) publikáljuk⁵.

A következő lényeges elem az intézményi tér, amely mintegy akkumulálja, összegyűjti és összefogja, vagyis intézményesíti az információkezelés folyamatát. Ebben az egységben találjuk az ún. reorganizációs teret, amely nem más, mint az információt feldolgozó, tudástermékké alakító egységek együttese. Itt találjuk a könyvtárakat is. Benne is vannak és nem is. Benne vannak, mert az információkezelés első szakasza náluk van (összegyűjtés, rendszerezés–tárolás), az újrászervezésen (reorganizáción) azonban már osztoznak azokkal a szervezeti elemekkel, amelyeknek az oktatás és kutatás a fő tevékenységük. A végső szakaszt pedig teljesen kisajátítják ezek az egységek, így az újrászervezett információt már ők publikálják, a könyvtárnak „joga és kötelessége” pedig az marad, hogy ezt az allokációs térből ismét összegyűjtse.

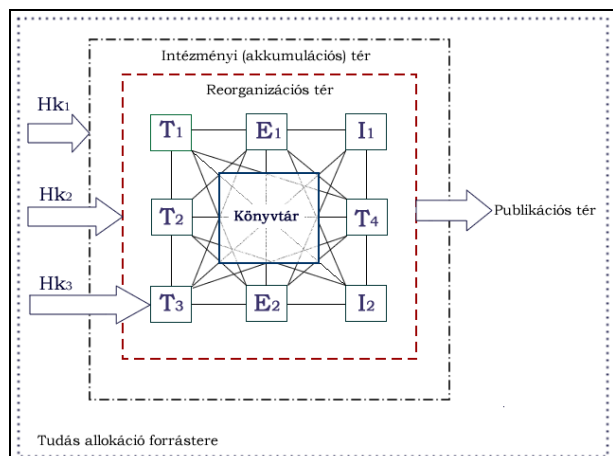
Ez esetben az innovációs központ maga az intézmény. Mindez első látásra egy sikertörténet. Ha azonban a mélyére nézünk, akkor láthatjuk, hogy a tudás létrehozása, közvetítése egyáltalán nem kiegyenlített, sőt maga a folyamat is meglehetősen zárt. A kimenet itt egyéni marad, az intézmény háttérbe szorul, még akkor is, ha a közegét ő teremtetette meg. Ez a modell ettől válik a legsérülékenyebbé.

Egy innovációs miliő megteremtéséhez azonban el kell érni, hogy az összegyűjtött tudásvagyon intézményesüljön. Biztosítani kell, hogy a megjelenése ne szigetszerű csúcsokat formázzon, attól függően, hogy aktuálisan mely diszciplína erősebb, vagyis törekedni kell, hogy az „universitas” fogalma kapjon teret a töredezettség helyett. A megvalósítás legszerencsésebb eszköze erre a könyvtár, ha annak könyvtárosai és az intézmény befolyásos személyiségei is felismerik ezt aényt.

Az ok és okozat valójában egyszerű. A tudás allokációját megteremtteni ott lehet, ahol a legmagasabb szinten foglalkoznak az információ szervezésével, ahol a legnagyobb a tapasztalat arra, hogyan kell összegyűjteni, tárolni, rendszerezni, újrászervezni és publikálni az információt. Az információkezelés technikája jellemzően ott a legkifinomultabb, ahol azt intézményen belül naponta művelik, vagyis a könyvtárakban, s mert nagy mennyiségű információt kezelnek, az adott kor legfejlettebb technológiai és módszertani megoldásainak elsajátítására törekednek. A mai kor erre vonatkozó igénye pedig: a hálózatosodás, a konnekció.

Már a klasszikus modellben is megjelenik a kapcsolatok hálózatára épülő, konnekcionista miliő csírája, de a szervezeti átalakulást végső soron az információs hálózatok kényszerítik ki. A jelenkori tudáselosztás intézményi modelljét a 2. ábra szemlélteti. A könyvtárak szempontjából történő vizsgálódás természetesen torzít a modellen, mert a könyvtár mint szervezeti egység helyét keresi a folyamatban. A legszembevetőbb változás az első modellhez képest az, hogy a könyvtár központi helyé válik, amelyet nem feltétlenül egy fizikai középpontként kell elképzelnünk, hanem inkább, mint a tudástranszfer legfontosabb csomópontját, az intézményen belüli hálózati kapcsolatok domináns elosztóját. A különféle hálózati protokollok szerint (Hk1...n) felépülő információáramlás transzparenciáját a könyvtár biztosítja. Mindemellett a modell azt is igyekszik kifejezni, hogy az információ újrászervezésében is központi szerepe van a könyvtárnak, annak ellenére, hogy nem

sajátítja ki a publikációs térbeni aktivitást, és inkább kiegyenlíti a kimeneti formákat.

2. ábra Recens tudáselosztás intézményi modellje (Hk1...n: hálózati kapcsolatok lehetséges formái – Hk1: intézmények közötti pont-pont kapcsolat; Hk2: tudás/innovációs központok közötti belső/külső pont-pont vagy pont-multipont kapcsolat; Hk3: egységek/személyek közötti belső/külső kapcsolat; E1...n: egyéb szervezeti elemek intézményen belül)

Ha aktuális példát akarunk találni, akkor a *Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT)* és az intézmények közötti együttműködés a legkifejezőbb formája ennek. Az intézmények egységesen, a könyvtárak szűrőjén keresztül, szervezett formában jelennek meg a tudástermékekkel. Az egyes diszciplínák közötti aránytalanságot ez ugyan nem oszlatja el, de az információ áramlását minőségileg ellenőrzött (validált) mederbe tereli. A tudásallokáció forrásterén belül létező hálózati csomópontok (például az egyetemek mint innovációs központok) közötti információáramlás történhet intézmények között (Hk₁), intézményeken belüli kutató/oktató egységek között (Hk₂), és egyéb szervezeti formában (Hk₃), amely lehet egyéni vagy ad hoc csoportok közötti is. Valójában ezeket a kapcsolati formákat belső szerkezetében is ábrázolja a modell, mikor a könyvtárat e kapcsolatok közötti szűrőként rajzolja meg, nem zárva ki a direkt kommunikációt sem.

Az intézményen belüli innovációs miliő központi magja tehát a könyvtár lehet, amely egyszerre képezi az egyes kutatók, műhelyek bázis-infrastruktúráját, mint ahogy intézményi szinten és önmagában is aktívan részt vesz a megújítási folyamatban. Az intézményi könyvtár akkor tudja ezt a szerepkört hatékonyan ellátni, ha belső folyamatait

már ennek szellemében átgondolta és rendbe tette.

Szervezeti miliő – a gyakorlatban

Az elméleti struktúrák gyakorlati megvalósításához az utóbbi években két jelentősebb pályázati forrás is hozzájárult. A TÁMOP pályázatok lendületet adtak a belső munkáknak, és egyben alkalmat is arra, hogy a területileg differenciált egyetemi kampuszok könyvtárai, ha csak részben is, harmonizálni tudják szolgáltatásait. [6] [7]

A harmonizáció nem lehet öncélú, destruktív vagy centralizált folyamat. Minden esetben a meglévő erősségekre támaszkodva, a helyi igényeket figyelembe vevő folyamatnak kell lennie. A belső és külső források felhasználása nem irányulhatott valamiféle centralizált szervezeti forma létrehozásának irányába, vagy olyanok fejlesztésébe, amelyek az integráció címén összekapcsolnak minden létező alkalmazást. Mindez az elméleti gondolatmenet ellen hatott volna. A megoldást itt is a hálózati gondolkodásban kereste a könyvtár.

Az említett pályázati forrásokhoz meglehetősen egyenlőtlenül jutott hozzá az intézmény. Nemcsak időben csúsztak el egymástól a pályázati források, de némely pontján tartalmában is különböztek lettek, annak ellenére, hogy eredetileg eltérő régiókra, de azonos céllal írták ki őket. A szűkös források miatti pályázati kényszer mellé így a megvalósítás kényszere is párosult. Egy egyetemen belül, eltérő régiókban fekvő telephelyeken, eltérő időben kellett közel azonos tartalmi és technológiai szinten megvalósítani mindazt, amit összehangolt munkával, egységes fejlesztési koordinációval, jóval könnyebb lehetett volna. Mindezzel elkerülhetővé váltak volna a párhuzamosságok.⁶

„Navigare necesse est, vivere non est necesse” – mondta Pompeius egy vihar alkalmával a hajósainak, akik útvukat megszakítva inkább kikötöttek volna, mintsem a tengerbe vesszenek. A pályázatok természetesen nem jelentenek halálos fenyegetést a pályázókra, a mondás azonban kifejezi azt a kényszert, amelyet egykor a rómaiak fogalmaztak meg a hajózással, mint a stratégiai céljaik elérését szolgáló eszközzel kapcsolatban.

Egy egyetem mint intézmény, stratégiai célja egyértelműen az, hogy minél egységesebb arculattal jelenjen meg az oda jelentkező hallgatója előtt, polgárait pedig tértől-időtől függetlenül a lehető

legmagasabb színvonalon tudja kiszolgálni. A külső források sokat segítenek ebben, s ha lehetőség adódik, akkor azokat minden tekintetben ki is kell használni.

Eltérő irányok, azonos célok: intelligens tanulási környezet

Az intelligens tanulási környezet fogalma mára mondhatni alaptétel, mindamellett kevesen képesek megvalósítani azt. A fogalom mögött általában olyan valós és virtuális terek szimbiózisát értjük, amelyek optimális feltételeket nyújtanak a tanuláshoz. Melyek azok az „optimális feltételek”? Elsősorban azok, amelyek megteremtik az „oktatáshoz, kutatáshoz, szakképzéshez kapcsolódó tudományos dokumentum- és információellátás, valamint egy magas szintű hálózati, technológiai alapú tartalomfejlesztés” környezetét. Ennek pedig a „legtermészetesebb közege a minden tekintetben magas színvonalú, folyamatosan fejlődő, az egyetem karaival, az országos könyvtári irányító és egyéb, nemzetközi szervezetekkel is együttműködő tudásmenedzselő, tanuló szervezetként funkcionáló, az egész életen át tartó tanulás programjának megvalósításában részt vevő Egyetemi Könyvtár.”⁷ [8]

A kitűzött cél itt nyilvánvalóan megfogalmazódik: aktív részesévé válni az oktatásnak. Az oktatási szerepkör könyvtári megjelenése persze nem új keletű, a koncentráltága, komplexitása, módszertani igénye viszont olyan mértékű, hogy aligha van olyan tudományterület, amely ma ne igényelné egyre intenzívebben a könyvtárosok segítségét, a könyvtárak eszköztárát.

A tudásallokáció megjelenési formái a repozitóriumok, melyek felületét az online katalógusok, a közös keresők biztosíthatják. Minél egyszerűbb, gyorsabb felhasználói interfészen keresztül valósul meg a hozzáférés/megosztás, annál sikeresebbnek ítélik a felhasználók a szolgáltatásfejlesztést, és minél sikeresebb a könyvtár szolgáltatásainak megosztásában, annál intenzívebben vehet részt a formális képzési programokban. Bár az irányok eltérők, az oktatók és a könyvtárosok célja ugyanaz: a tudásátadás.

Lényeges, hogy a tudásallokáció nem csupán a klasszikus értelemben, a gyűjtés, rendszerezés és szétosztás szintjén alliterál a könyvtári munkával, hanem tudatos didaktikai aspektusa is kibontakozik napjainkban. Az oktatás támogatása nem új, az

oktató–nevelő megosztás szerepkörének erősödése viszont legalább annyiban újdonság, hogy a módszerek elsajátításához egyre többször a könyvtároson és nem az oktatókon keresztül vezet az út.

Ennek az okait kereshetjük az információs kor sajátosságaiban, a tömeges és rendszertelen információtömegben, ahol nemcsak „hajózni szükséges”, de „életben is kell maradni”. Az életben maradáshoz el kell sajátítani az információkezelés alaptechnikáit és az aktuális források használatát. Ezek a források egyre integráltabb rendszerekké válnak, számos átfedést is nyújtanak, miközben néhányuk megőrzi egyediségét is. A könyvtárosoknak folyamatosan tanulniuk kell, ami nem újdonság, a közvetítés módja, az elosztás formája azonban egyre inkább veszít az egyediségéből és különféle képzési programok által formalizálttá válik.

Érdemes visszagondolni a könyvtár szervezeti szerepkörének elméleti gondolatmenetére, amelyet a gyakorlatban az oktatási szerepkör felértékelődésével, a tudásallokációs tér és a publikációs tér intézményi repozitóriumokban és integrált adatbázis-keresőkben tudunk ma megjeleníteni.

Integrált keresők – párhuzamos fejlesztések?

Felmerül a kérdés, hogy mi is történik napjainkban a könyvtári katalógusokkal? Addig még csak-csak elboldogult az ember, amíg a cédulákat böngészte, amikor *Umberto Eco: Hogyan írjunk szakdolgozatot?* című munkája is kiváló támpontot adott a dolgozatot írók kezébe. Nincs abban semmi rossz, hogy a könyvtárosok oly hamar felismerték az informatika adta lehetőségeket, és katalógusaik kezelését az elektronikus adatbázisokra bízták. Mindez még egyszerűbbnek tűnik napjainkban, amikor közös felület alá rendezzük ezeket az adatbázisokat. A már említett pályázati kényszer szülte helyzet miatt azonban ez időnként nem is olyan egyszerű, és párhuzamosságokra kényszerülünk. Példaként említhetjük az egyik pályázatban megszületett közös keresőfelületet, amely az egyik konzorciumi csoportot szolgálja ki (*3a. ábra*), és a másik projektet, amely a központi könyvtár keresőjében igyekszik megvalósítani szinte ugyanazt (*3b. ábra*). A fejlesztői platform ugyan nem azonos, a célok azonban igen, lévén ugyanazon intézményről van szó.

3. a-b. ábra **Közös keresők. A bal oldali ábrán a KMR-en kívüli**
<http://szakkonyvtar.szie.hu/kozos-kereso>, a jobb
 oldali ábrán a KMR-en belüli keresők
<http://lib.szie.hu/>. A bal oldali Liferay, míg a jobb
 oldali Drupal alapokon. Mindkettő ugyanazokat az
 adatbázisokat kérdezi le

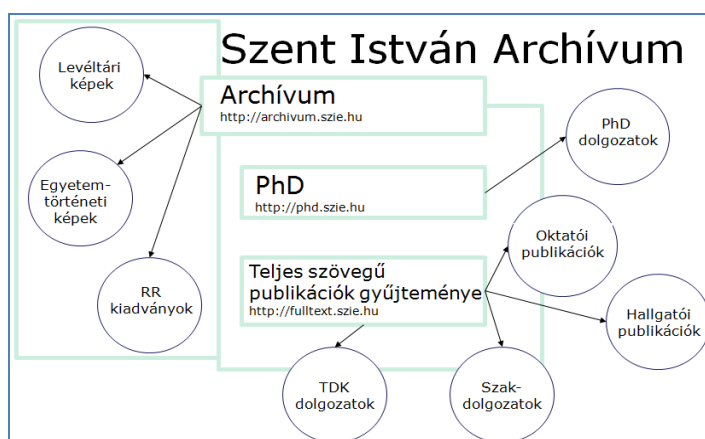
A párhuzamosságok ellenére a központi könyvtár az, amely stratégiai szempontból meghatározó modelleket vezet be, és a hálózati elv szerint igyekszik azok megvalósítását szakkönyvtárai esetében is szorgalmazni. A pályázat kényszereként született kettős platform így tartalmi szempontból harmonizál, és a szolgáltatások kiegyenlítése, az intelligens tanulási környezet helyszíne továbbra is a könyvtárakhoz kötődik.

SZIA SZIE – a Szent István Archivum

A dolgozatban kiemelt két TÁMOP pályázat keretében megvalósult fejlesztéseknek természetesen volt előzménye is. Az OKM által meghirdetett *Reneszánsz Év 2008* pályázat keretében „A Szent István Egyetem Tudományos Könyvtárainak bekapcsolása a Magyar Digitális Képkönyvtár rendszerbe” címmel elnyert pályázati forrás, amelyből lényegében a *Szent István Archivum* (SZIA) alapjai születtek meg. [9]

Az archivum több gyűjtemény együttese. Az alapot a képkönyvtár adja, amely mára kiegészült a levéltári, az egyetemtörténeti és a régi ritka kiadványok (RR) képeinek gyűjteményeivel, de ugyanitt megtaláljuk az egyes szakkönyvtárak hasonló archiv képállományait is. (4. ábra)

A további részgyűjtemények már speciális tulajdonságokkal rendelkeznek. Egyrészt jellemzően szöveges állományok megőrzését és kereshetőségét teszik lehetővé, másrészt önálló felületet is kaptak. Az egyik a doktori iskolák sikeresen megvédett dolgozatait tartalmazza (<http://phd.szie.hu>),

4. ábra **Szent István Archivum. Az egyetemi tudásvagyon könyvtári repozitóriumi és azok fontosabb részgyűjteményei** (<http://archivum.szie.hu>)

a másik az egyetem oktatóinak, hallgatóinak és kutatóinak teljes szövegű publikációit igyekszik felölelni (<http://fulltext.szie.hu>). Az utóbbi két részgyűjtemény arra vállalkozik, hogy az egyetem tudásvagyonát transzparenssé tegye. A szétszórtan megtalálható doktori iskolák egyedileg tárolt dolgozatait egyetlen, egységes felületen megjelenő és kereshető adatbázissá formázza. Hasonlóan a teljes szövegű publikációk/közlemények esetében.

További különlegessége ezeknek a repozitóriumoknak, hogy technológiai szempontból „felkészültek” a további célok megvalósítására. A középtávú tervek között szerepel ugyanis a szöveges tartalmak bekapcsolása a továbbfejlesztett MTMT automatikus „arató” szolgáltatásába. Ezzel a megoldással tovább finomíthatjuk a könyvtári szolgáltatásainkat, hiszen oktatóknak, kutatóknak csupán az intézményi repozitóriumba kell a jövőben bejelentkezni és feltölteni dolgozataikat, az MTMT azt automatikusan fogadja majd.

A könyvtári törekvések mögött azonban nem csak adatbázisok, pályázati források, és a könyvtárosok eltökéltsége áll. A kitűzött célok végrehajtását, intézményesülését kellően előkészített utasításrendszer és szabályozás is segíti. Az utasításrendszer lényegi elemeit a KDKL, illetve annak *Könyvtár Informatikai és E-learning Részleg* munkatársai dolgozták ki, hiszen az üzemeltetés és fenntartás feladatai rájuk hárulnak. A helyi szabályozást és eljárásrendet a könyvtár *Informatikai Szabályzata* tartalmazza. Az intézményi szintű szabályozást pedig a könyvtár szakmai javaslata, előkészítő anyagai alapján egy rektori utasítás tartalmazza, kötelező érvényűvé téve azt minden, az egyetemmel jogviszonyban álló személy számára. [10]

Az elméleti részben megfogalmazott „intézményi beágyazottság” a könyvtár és intézménye részéről nemcsak holmi virtualizált hálózati struktúrát jelent, hanem az itt példaként említett, szabályozott munkafolyamatokat is. Belső, külső és szervezeti egységek között egyaránt. Az itt létrehozott sematizált folyamatmodellek a Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár 2011-ben bevezetett minőségirányítási rendszerébe illeszkednek, melyek a könyvtári szolgáltatásra vonatkoznak. [11]

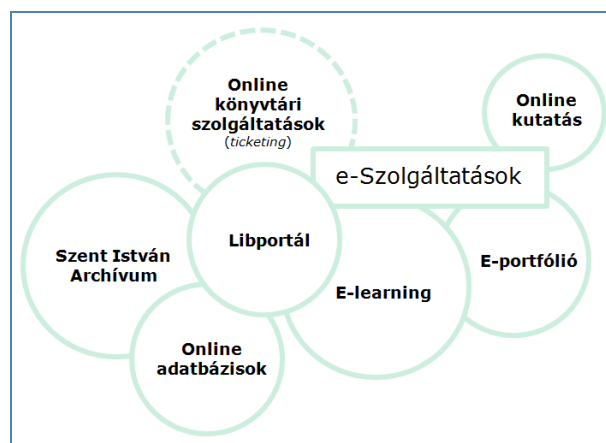
Elektronikus szolgáltatások – bárhol, bármikor

Az elektronikus szolgáltatások lényege, hogy bárhol és bármikor elérhetők legyenek. A legfonto-

sabb kitétel pedig az, hogy ez ne legyen érvényes bárkire. A szolgáltatás igénybevételehez tehát szükség van egy megbízható azonosítási rendszerre, amely intézményenként változhat a technológiát tekintve, de az alapvető cél nem: releváns és hiteles adatok alapján történő azonosítás és jogosultsági rendszer. Egyetemünkön alapvetően két fő irány határozható meg: az egyik a tanulmányi rendszer használatára, a másik az intézmény összes egyéb elektronikus szolgáltatásához használt azonosítási protokollra vonatkozik.

Könyvtárunk számos, országosan egyedülálló módon, a teljes intézményt lefedő szolgáltatást nyújt az egyetem polgárainak. Ezek között kiemelkedik az e-learning (<http://elearning.szie.hu>), az e-portfólió (<http://eportfolio.szie.hu>) és az online kutatást (<http://onlinekutatas.szie.hu>) is lehetővé tevő alkalmazásaink. A rendszereket a könyvtár munkatársai üzemeltetik és fejlesztik.

Természetesen a hagyományos könyvtári szolgáltatásainkat is igyekszünk elérhetővé tenni online formában. Az integrált keresőkön kívül kialakítottunk egy könyvtári „workflow” rendszert is, ahol az egyes hagyományos könyvtári munkafolyamatok online leképezésével a nyitvatartási időn túl is tudunk szolgáltatást nyújtani (online könyvtári szolgáltatások). [12] Az 5. ábra az egyetem könyvtári hálózatában elérhető elektronikus szolgáltatások főbb csoportjait mutatja be.

5. ábra Elektronikus szolgáltatások a SZIE könyvtári hálózatában

A szolgáltatások többségét a könyvtári portál (Libportál) köré szervezzük. Hosszú távon az a cél, hogy „egyablakos” adminisztratív szolgáltatást alakítsunk ki. Ennek első lépése a Libportálba integrált

online könyvtári szolgáltatás, az ún. feladatkezelő (ticketing) rendszer bevezetése volt, amely a leggyakrabban használt könyvtári adminisztrációs folyamatokat (workflow) fogja össze. A felhasználók az egyetemi azonosítójukkal és jelszavukkal vehetik igénybe a könyvtári e-szolgáltatásokat is, éppúgy, mint a többi elektronikus szolgáltatást az egyetemen. A belépést követően intézhetik könyvtári ügyeiket: hosszabbítást, könyvet/folyóiratot vagy akár könyvtárost is kérhetnek, elindíthatják könyvtárközi kölcsönzésüket, és beszerzési javaslatokat, illetve egyéb észrevételeket tehetnek.

A portálhoz kapcsolódnak még a napjainkban már klasszikusnak számító online katalógusok, adatbázisok, valamint a helyi fejlesztésű Szent István Archívum is.

Az elektronikus szolgáltatások egy másik halmaza, amelyek szintén a központi könyvtár feladatköréhez tartozik, nem számít (legalábbis ma még) hagyományosan könyvtári szolgáltatásnak. Az elmúlt évek tapasztalatai azonban jól mutatják, hogy az e-learning, az e-portfólió és az online kutatást támogató rendszerek megtalálták helyüket a könyvtáron belül, és ezáltal az egész intézményen belül.

Van ugyanis egy lényeges szempont ezekben a szolgáltatásokban: a látszat ellenére ezek dominánsan nem informatikai, hanem tartalomrendszelő eszközök. Belső működésük, a bennük való munka pedig inkább közelíthető meg a könyvtár, a pedagógia vagy a tudásallokáció elmélete és gyakorlata felől, mint egy „a technológiát” előnyben részesítő (technofil) szemléletből.⁸ [13]

Az e-szolgáltatásokat az egységes autentikáció kapcsolja össze, amelyeket fokozatosan bekapcsolunk a föderatív azonosításba is. Egyre több megkeresés érkezik ugyanis azzal kapcsolatban, hogy más felsőoktatási intézmény hallgatója, oktatója, kutatója is igénybe venné szolgáltatásainkat. Ennek megoldása az *eduID* alapú föderatív azonosításhoz történő kapcsolódás, melyhez egyetemünk az elsők között csatlakozott. [14]

A pályázati források, és a szervezeti átalakítások lehetőséget nyújtottak ahhoz is, hogy az e-szolgáltatásokat a könyvtári hálózat egészére kiterjesszük. Az egyik legfontosabb lépésként megtörtént a szakkönyvtárak *Integrált Könyvtári Rendszereinek (IKR)* egységesítése; az adatbázisok közös felületeken keresztül érhetők el, a fejlesztések egységes platformra épülnek. A következő

lépésként az egyes IKR-eken (Huntéka) belüli szolgáltatások szintjét kívánjuk harmonizálni, megőrizve a könyvtári hálózat elemeinek függetlenségét, de megcélozva annak lehetőségét, hogy bármely tagkönyvtárunk bármely szolgáltatást aktiválni tudja. A szaggatott kör azt jelzi, hogy a hibajegykezelő (ticketing) még csak a Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár munkafolyamatait támogatja, de ez a szolgáltatás is rövidesen kész lesz arra, hogy a többi tagkönyvtár is aktiválhassa.

Az egyes szolgáltatások szakmai hátterét, presztízt és rangot adva, mindenütt a könyvtárosok képviselik. Szolgáltatási pontokat (pl. E-learning Pont, MTMT Segítő Szolgálat stb.) létrehozva a könyvtári tájékoztatás részeként mindezekről a könyvtárosokon keresztül kaphatnak információt, segítséget a hallgatók és az oktatók.

Fenntartható fejlődés?

Könyvtárunk az elmúlt években számos lépést tett annak érdekében, hogy az egyetem modern tudásközpontjává válhasson. Az átalakulási folyamat azonban még nem zárult le. Jó néhány munkafolyamat újrastrukturálása megtörtént ugyan, de a tartós változáshoz a könyvtár valamennyi szakkönyvtárában eredményeket kell elérni. Miközben egyre felhasználóbarátabb alkalmazásokat fejlesztünk, magunknak is sokat kell tanulnunk, és közben rájöttünk arra is, hogy egyre többet és egyre szélesebb körben kell *tanítanunk* is. Erre kiváló példa az MTMT Segítő Szolgálat, melynek virtuális felülete a Libportálon, oktató anyagai az E-learning Portálon érhetők el, miközben heti rendszerességgel ehhez kapcsolódó külön ügyeletet is tartunk. [15] [16] [17]

A rendszerek költséghatékony fenntarthatóságát jellemzően szabad szoftverekkel oldjuk meg. Az egyetem *Informatikai Központjával* igen szoros munkakapcsolatot tartunk fenn, így ezek menedzselhetősége megoldott. Technológiai szempontból a fenntarthatóság már csak pénz kérdése. A fenntarthatóság legfontosabb eleme azonban az oktatási szerepkör további erősítése az intézményben kialakuló, állandóan jelen lévő belső igény, a felhasználókban létrejövő attitűd, amely a tudásallokáció folyamatában egyértelműen számít a könyvtáraknak. Ennek elérése viszont nem direkt folyamat, hanem a fentebb vázolt stratégia és megoldások egyik lehetséges útja. Mindebben az említett szolgáltatáscsoportok, és a hálózati logikát követő, szolgáltatásharmonizációra törekvő könyvtár-

ri struktúra csupán eszköz, igaz, a mi esetünkben egyben a sikeres működés kulcsa is.

Úgy gondoljuk, a modern könyvtár elektronikus szolgáltatásait csak a kezdetekben adaptálták a klasszikus architektúrákra. A jelenlegi törekvések már egy technológiával támogatott intézményi szintű konnektcionista miliőt céloznak meg. [18] A szolgáltatások így nemcsak az „e” előtagot, hanem egy konnektivista szemléletet is kapnak: a könyvtári e-szolgáltatások előretörése az egész intézmény informatikai stratégiáját megváltoztatja, kooperációra készítetve a szigetszerű fejlesztéseket. A kooperáció egyik központi csomópontja pedig maga a könyvtár lesz.

Innovatív konnektivista miliő

A könyvtárak hálózata és a vele parallel iskola-rendszer egy természetes kapcsolatokon alapuló, egymásrautaltság [5] [19]. A konnektivizmus itt együtt jár a technológiai összekötöttség megoldásaival és egy pedagógiai szerepkörrel is. A könyvtárak ilyen intenzív előretörése leginkább ott mutatkozik meg, ahol teret kapnak a tudásátadásban, a képzésben. A modern könyvtár a hagyományosan meglévő fizikai hálózatát virtuális rétegek sokaságával egészítette ki: online könyvtári szolgáltatások, e-könyvek, de ide tartoznak a legújabb trendek is, mint az e-learning és az e-portfólió.⁹ A tudás egyirányú kiáramoltatása lényegében megszűnt, helyét a kétirányú kommunikáció vette át, egyre nagyobb helyet (elsősorban virtuális teret) adva a nem formális tudásátadásnak. Ez a „nyitottság” egyes esetekben természetes folyamat és attitűd, más esetekben a kényszer szülte realitás.¹⁰ A konnektivista könyvtár a tudáshálózatok intézményesített formája, lényegében az oktatási intézmény tartalomszolgáltatója.

Amikor George Siemens¹¹ 2005-ben publikálja az *Egy tanuláselmélet a digitális korszak számára* c. cikkét, illetve 2006-ban a *Knowing knowledge* c. könyvét, Manuel Castells¹² már majd egy évtizede megjelentette az *Információ korát* és Siemens ekkor már valószínűleg Barabási Albert-László¹³ *Behálózva* c. könyvét is olvasta¹⁴. Siemens egyik korábbi cikkének összefoglalójában pedig ezt írja a konnektivizmusról: „A konnektivizmus olyan tanulási modellt mutat be, amely elismeri a társadalom szerkezeti eltolódásait, ahol a tanulás már nem egy belső egyéni tevékenység. Új eszközök használatával megváltozik az emberek munkája és működése. Az oktatás csak lassan ismerte fel az

újszerű tanulási eszközök valamint a környezeti változások tanulásra gyakorolt hatását. A konnektivizmus bepillantást enged azon tanulási készségekbe és feladatokba, melyek egy digitális korban a tanulók látványos fejlődéséhez szükségesek.” [20]

Ebben a virágzó digitális érában a tanulás ismét felértékelődik, csak épp a helye, az eszközrendszere és didaktikai környezete változik meg, még hozzá radikálisan.¹⁵ „Nincs egyetem könyvtár nélkül, és könyvtár sincs egyetem nélkül.” [21] A folytatás csak együtt, intézményesített és szabályozott keretek között, magas minőségi mérce mellett képzelhető el.

Jegyzetek

- ¹ Hollandia a kontinens optikai hálózatának egyik legfontosabb kapuja.
- ² 1664-ben lett Új Amszterdam a briteké, s ezt követően kapja a később II. Jakabként trónra lépő yorki hercegről a New York nevet.
- ³ Európai uniós kutatási anyagok is e megközelítés mellett szólnak: Studies in the context of the e-learning initiative: virtual models of European universities (2004), forrás: http://www.elearningeuropa.info/extras/pdf/virtual_models.pdf; utolsó elérés: 2010.09.14., lásd még: Mayer (2007): What is the role of the university in creating a high-technology region? c. cikket.
- ⁴ Ahlqvist és Inkinen (2007): Technology foresight in scalar innovation systems: a spatiotemporal process perspective c. cikkében az északi országok innovációs központjait vizsgálva hasonló következtetésekre jut. A kutatás-fejlesztések valós tér-idő skáláján a nemzeti és regionális szint helyett a globális és a lokális szintek kerülnek előtérbe és az innovációs miliők köré szerveződnek, melyek központjában a kutatóközpontok, egyetemek állnak.
- ⁵ A modell a működő folyamatok megértését szolgálja, és nem célja az információ és a tudás fogalomrendszerének önmagában való értelmezése, összevetése.
- ⁶ Ugyanazon tartalmú pályázat jelent meg a közép-magyarországi régióra és az azon kívüli területekre. Ezzel nehéz mit kezdeni olyan esetben, amikor az intézménynek mindkét régiótípusban van telephelye. A párhuzamosságokat szinte lehetetlen volt kiszűrni.
- ⁷ Az intelligens tanulási környezet kialakításának programja a könyvtár feladata volt. 2008 elején készült el az erre vonatkozó programtervezet.
- ⁸ Az Athén-modell szerint a technológia felszabadító erejű és az ember jólétét fogja növelni, ennek vég-

eredménye egy új elektronikus demokrácia – innen az elnevezés: a 2500 évvel ezelőtti görög városállam közvetlen demokráciája egy új digitális agórában nyerhet új értelmet.

(http://doktori.tatk.elte.hu/2005_Pinter_Robert.pdf - p.21)

⁹ A virtuális tanulási terek felhasználása tekintetében magam is végzek e területen kutatásokat. (Sinka 2009a, 2010.)

¹⁰ Lásd a Wikipédia-generációról szóló előadást: Ollé János: Egy módszer alkonya: a katedrapedagógia végnapjai a felsőoktatásban. = Korszerű felsőoktatási pedagógiai módszerek, törekvések – BCE Tudományos konferencia, 2010.04.30.

¹¹ Siemens, George (2004): Connectivism. A learning theory for the digital age. Elearnspace, 2004. december 12., forrás:

<http://www.elearnspace.org/Articles/connectivism.htm>;

¹² Castells, Manuel: The Information Age. Economy, society and culture. Oxford; Malden, MA: Blackwell, First edition 1996–1998 (forrás:

http://www.manuelcastells.info/en/obra_index.htm)

¹³ Barabási, A. L., (2002) Linked: The new science of networks, Cambridge, MA, Perseus Publishing.

¹⁴ Letenyei László: A kapcsolatháló regénye (recenzió), Barabási Albert-László: Behálózva. Magyar Könyvklub, 2003., forrás:

http://www.socialnetwork.hu/cikkek/barabasirecenzi_ohun1.pdf

¹⁵ Ez a radikális változás valójában rendkívül lassú folyamat, legalábbis a technológia adta lehetőségekhez képest az, s ehhez elég betekinteni például Z. Karvalics László (1995): Az általános iskolai informatikaoktatás helyzetének és fejlesztésének általános kérdései c. anyagába. Észrevételei még mindig naprakészek, ráadásul már ekkor kiemelten foglalkozik könyvtártechnológiai (és funkcionálitási) kérdésekkel.

Irodalom

- [1] AHLQVIST, Toni – INKINEN, Tommi (2007): Technology foresight in scalar innovation systems: a spatiotemporal process perspective. = Fennia, 185: 1, 2007. ISSN 0015-0010, p. 3–14.
- [2] BARABÁSI Albert-László: Behálózva. A hálózatok új tudománya. Hogyan kapcsolódik minden egymáshoz, és mit jelent ez a tudományban, az üzleti és a mindennapi életben. Magyar Könyvklub 2003. p. 90.
- [3] TÓTH, Máté: Pushing the boundaries of accessibility – Governmental efforts on ensuring equal access to information to rural library users (1997–2007). = NETCOM, 23. köt. 1–2. sz. 2009. Hungarian Information Society – Selected Studies – guest editor: Robert Sinka
- [4] VINCZE Andrea: Közművelődési könyvtárak lehetőségei konnektivista szemmel, 2010. Forrás: <http://www.scribd.com/doc/30374011/Kozm%C5%B1vel%C5%91desi-konyvtarak-lehet%C5%91segei-konnektivista-szemmel>; utolsó elérés: 2010.09.12.
- [5] SINKA Róbert: Az infokommunikációs technológia hatása a földrajzi gondolkodásra, doktori értekezés. Forrás: http://doktori.bibl.u-szeged.hu/1036/1/sinkarobert_phd2011.pdf, p. 97–98.
- [6] „Tudásvagyon széles körű megosztása a régiók közötti együttműködés keretében” – TÁMOP-3.2.4-08 című pályázat
- [7] 2. Tudásdepo-Tudásvásár – TÁMOP - 3.2.4/09/1/ KMR-2010-0020 című pályázat
- [8] Intelligens tanulási környezet létrehozása, Modern Egyetemi Könyvtár és informatikai szolgáltatások. Szent István Egyetem Egyetemi Könyvtár – RRP. Forrás: http://lib.szie.hu/files/Konyvtar_SZENATUS_2008_2.pdf; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [9] KÉPKÖNYVTÁR: A KÖNYVTÁR RENESZÁNSZA. Forrás: <http://szie.hu/node/1609>; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [10] 5/2011. sz. rektori utasítás a Szent István Egyetemen folytatott tudományos publikációs tevékenységgel kapcsolatos adatbázis kialakításáról és alkalmazásáról. Forrás: http://szie.hu/system/files/5_2011_MTMT.pdf; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [11] SZIE KDKL MSZ EN ISO 9001:2009 Tanúsítvány a könyvtári szolgáltatásokról. Forrás: <http://lib.szie.hu/page/msz-en-iso-90012009-tanositvany-a-konyvtari-szolgalatasokrol>; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [12] <http://lib.szie.hu/panel/eszolgalatasok>; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [13] PINTÉR Róbert: A magyar információs társadalom fejlődése és fejlettsége a fejlesztők szempontjából. Doktori értekezés. 2004. p. 21. Forrás: http://doktori.tatk.elte.hu/2005_Pinter_Robert.pdf; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [14] <http://www.eduid.hu/>
- [15] SZIE KDKL MTMT tájékoztató oldal. Forrás: <http://lib.szie.hu/page/mtmt>; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [16] MTMT oktató anyagok. Forrás: <http://elearning.szie.hu/course/view.php?id=23>; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [17] SZIE MTMT Segítő Szolgálat. Forrás: <http://lib.szie.hu/esemeny/indul-az-mtmt-segito-szolgalat>; utolsó elérés: 2012.04.10.
- [18] SINKA Róbert: A könyvtár szerepe az intézményi tudás allokáció megteremtésében – törekvések és

tapasztalatok a SZIE Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltárban. Workshop 2011 Konferencia, Kaposvár. Forrás:

http://videotorium.hu/hu/recordings/details/2872_A_konyvtar_szerepe_az_intezmenyi_tudas_allokacio_megteremteseben_torekvesek_es_tapasztalatok_a_SZIE_Kosary_Domokos_Konyvtar_es_Leveltarban; utolsó elérés: 2012.04.10.

- [19] SINKA Róbert: A konnektivizmus földrajza. Információs Társadalom, 11. köt. 3. sz. 2011, p. 136–154.

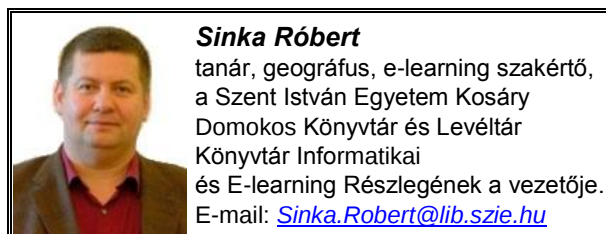
- [20] SIEMENS, George: Connectivism. A learning theory for the digital age. Elearnspace, 2004. december 12., forrás:

<http://www.elearnspace.org/Articles/connectivism.htm>; utolsó elérés: 2012.04. 10.

- [21] BAZSA György: Nincs egyetem könyvtár nélkül. SZIE KDKL Ünnepi program a tanúsítvány átadása alkalmából, 2011. Forrás:

<http://lib.szie.hu/esemeny/unnepi-program-a-tanusitvany-atadasa-alkalmabol>; utolsó elérés: 2010.04.10.

Beérkezett: 2012. VI. 8-án.

Sinka Róbert

tanár, geográfus, e-learning szakértő,
a Szent István Egyetem Kosáry
Domokos Könyvtár és Levéltár
Könyvtár Informatikai
és E-learning Részlegének a vezetője.
E-mail: Sinka.Robert@lib.szie.hu

Itthon is a tévékre költözik a net

Magyarországon az otthoni szabadidő eltöltése az elmúlt 30 év során a televíziózás köré szerveződött. A tévézés passzív elfoglaltság, amire a tartalomszolgáltatói piac sokáig nem is találta az ellenszert. A felhasználók bevonására tett kísérletek csak eseti jelleggel, egy-egy műsor erejéig működtek, mint például az SMS-szavazások esetében. Az elmúlt három évben viszont dinamikusan terjedni kezdett az úgynevezett IPTV, ami a tévék internetalapú szolgáltatásokkal történő összekötését jelenti. A korábban csak csatornaválasztással foglalkozó nézők, hamar megkedvelték az IPTV által elérhető szolgáltatásokat – mint például az online elérhető videotéka, a rögzíthető vagy időeltolódásos tévéadások vagy az elektronikus műsorújság.

A tévézéssel töltött idő aktív és passzív jellegű is lehet, attól függően, hogy miként nézünk tévét. Aktív tévézésnél a figyelmünk a tévére összpontosul, ezt tekinthetjük elsődrendű tevékenységnek, ilyenkor a tartalmak befogadása is erőteljes. Passzív tévézésnél viszont a bekapcsolt tévé háttérbe szorul, valamely egyéb tevékenység végzése közben, a figyelmünk csak néha összpontosul oda, így a tartalomfogyasztás nem, vagy csak részlegesen történik meg, esetleg párhuzamosan zajlik. Az utóbbi esetben a tévéadás mellett számítógépet, vagy újabban okostelefont, tabletet is használunk tartalomfogyasztásra.

A teljes lakosságra vetítve az aktív és passzív tévézés nagyjából 70-30%-ban osztozik a tévézéssel töltött időn belül, de a passzívan televíziót nézők aránya folyamatosan nő. A 18 év alattiak és a 30-39 évesek körében az arány 2012-ben már 50-50% volt, köszönhetően az internet és az azon keresztül megvalósítható egyénre szabott tartalomfogyasztás megnövekedett szerepének.

Az internet és a tévé integrációja jelentős változást hoz a tartalom fogyasztásában, mert az interaktív televíziós szolgáltatás használatával a nézők lehetőséget kapnak arra, hogy ne csak passzív szemlélői legyenek a számukra legyártott tartalmaknak. Időről-időre, amikor úgy kívánják, aktívan részt tudnak venni saját szórakoztatásukban, jelezni tudják a műsorkészítők felé, hogy mi az, ami őket abban a pillanatban a leginkább érdekli. A korábbi „elfogadó” televíziózás mellett megjelenik az interakció, a nézői szerepvállalás, aminek köszönhetően a fogyasztók immár irányítani is tudják a tartalmakat.

Az IPTV terjedése, az internetes és a digitális televíziós platform közeledését és a verseny erősödését hozza magával a tévés és az internetes tartalmak között. A szolgáltatás a tévé és az internet összekapcsolásával nyújt a felhasználók számára új élményt, melynek köszönhetően várhatóan egyre jellemzőbb lesz az interaktív lehetőségek használata a televízión.

Hazánkban a hagyományos tévézők körében egyelőre még csak most kezd erősödni az érdeklődés az új szolgáltatás iránt, azonban a folyamat gyorsuló jellegű, ahogy a fogyasztók megismerik az új technológia képességeit és előnyeit. Az intenzív infrastruktúra-fejlesztések hatására az IP alapú televíziózás lendületet vett, és 2011 végére az IPTV-előfizetések száma Magyarországon meghaladta a 276 ezret. Az IPTV a fogyasztók számára leginkább a műsorszolgáltatóktól független televíziózás élményét kínálja. A televíziózásban megjelent interaktivitás a szabadság és a függetlenség élményét közvetíti a fogyasztó felé, mely hozzáadott értéként jelentkezik a hagyományos televíziózással szemben.

Megannyi értéknövelt szolgáltatásának és a tartalomfogyasztási szokások lassú, de biztos változásának köszönhetően az IPTV-re is hasonlóan fényes jövő várhat, mint az azt „tápláló” szélessávú internetre a 2000-es évek elején, mikor a felhasználók megtapasztalták a gyors, korlátok nélküli tartalomfogyasztás élményét az addigi betárcsázós internettel szemben.

/SG.hu Hírlevél, 2012. július 17., <http://www.sg.hu/>

(SzP)